Coromines, una família excepcional

Júlia Coromines és una psicoanalista eminent. I també és germana de Joan, el filòleg. I d'Ernest, un gran matemàtic. Ells i la resta dels vuit germans formen part d'una família que ha viscut a primera fila els esdeveniments que aquest segle han convulsionat el país.

Sobre la taula del despatx, hi ha una colla de postals apilades. "És estrany –diu Júlia Coromines amb un punt de tristesa a la veu–, aquests dies rebo un munt de cartes i les he de classificar: felicitacions de Nadal i condolences". Ha passat unes setmanes molt difícils, però ara es troba serena. Per això, després d'uns dies de repòs torna a començar el ritme de treball. Un ritme potser més racional que el del seu germà Joan, però del tot excepcional per a una senyora de la seva edat. I és que la família Coromines i Vigneaux és una família del tot excepcional.

Júlia va ser la quarta de vuit germans:

—En Joan era el gran i feia de gran, amb una autoritat gairebé paterna. Amb ell em portava set anys, jo era la petita dels quatre grans, i la gran de les dues bessonades que em seguien. Quan tenia dos anys i mig, ja tenia quatre germans més petits! Els meus pares van batre tots els rècords, i van quedar tan espantats que llavors van plegar.

Abans de plegar, però, Pere Coromines i Montanya i Celestina Vigneaux i Cibils ja havien tingut una colla de fills fora del normal. Molt precupats per la formació, els van fer estudiar a tots, nois i noies, en una actitud moderna pel seu temps:

—És que la mare també havia estudiat. Era mestra, i si va conèixer el pare va ser precisament perquè va anar a Madrid a fer el que se'n deia el Magisterio Superior.

El pare passava una temporada fora de Barcelona perquè allà, en paraules de Júlia "era tristament famós pel procés de Montjuïc", que el 1896 l'havia condemnat a mort acusat de participar en un atemptat anarquista. A Madrid, doncs, a través de l'Instituto Libre de Ensenanza de Giner de los Ríos, es va conèixer la parella.

—La mare va fer oposicions, amb la il·lusió de tenir una escola a Barcelona. Però va treure el número u! I és clar, li van donar una escola a Madrid. Allà la mare va posar d'auxiliar seva la Rosa Sensat, amb qui va ser amiga tota la vida.

Passat un temps, la parella va tornar a Catalunya, on tots dos van continuar amb les seves activitats professionals. Ell, com a escriptor i polític republicà, i ella com a pedagoga. La descendència nombrosíssima no va fer que la mare renunciés al seu somni de tenir una escola a Barcelona. Per això, el 1914 se'n va anar a Roma a fer cursos amb Montessori, i quan va tornar va fundar la primera escola Montessori del país. "La mare va deixar els fills uns dies perquè eren altres temps, a les cases hi havia servei", explica Júlia. "Nosaltres vam arribar a tenir tres minyones, però després només dues, perquè quan el Banc de Catalunya va fer suspensió de pagaments el pare va perdre molts diners. Ens va dir: 'Abans éreu riques, ara no teniu res'".

> **"En Joan només feia festa dilluns, i em convidava a dinar. Jo li deia: 'però si dilluns treballo!' O sigui que havíem d'esperar que arribés dilluns de Pasqua o algun dia que poguéssim coincidir."**

Professions amb despatx. Quan Júlia recorda la seva infantesa evoca molts exàmens. "La mare controlava els estudis de tots i feia les instàncies per a les escoles".

A l'única entrevista televisada que li van fer a Joan Coromines, ell va explicar que havia après anglès tot sol amb els llibres de les seves germanes. Júlia rumia: "devien ser els de la Maria i la Carme, que van estudiar en una escola americana. Jo vaig haver d'anar a una de nacional, perquè a casa ja no hi havia diners". Després van començar els conflictes per decidir quina professió tindria cadascú.

—El pare creia que de la investigació no es podia viure, i que havíem d'estudiar una carrera sòlida, pro-

MIREIA MARGENAT

Júlia Coromines. És la quarta dels vuit fills de l'escriptor i polític Pere Coromines i la pedagoga Celestina Vigneaux.

fessional i amb despatx. De manera que a en Joan, abans de fer Filologia, li va fer fer estudis de Dret i va ser advocat encara que no en va exercir.

L'Ernest, un dels germans bessons, sempre havia despuntat en les matemàtiques, però es va haver de matricular primer d'Arquitectura. "Al mateix temps va fer ciències exactes, per gust". Ernest, que va morir el 1992, va arribar a ser un gran matemàtic, i va treballar la major part de la seva vida a la Universitat de Lió.

—Jo, a quart de Medicina em vaig rebel·lar: vaig dir que a casa no hi havia cap tradició de metges, que volia fer matemàtiques, i que no aguantava l'hospital. Però el pare va ser bastant enèrgic: em va dir que ell no educava prínceps, i que si volia fer matemàtiques abans hauria d'acabar Medicina. Per sort, a cinquè un professor em va fer agradar la clínica. Per cert, que al professor, el senyor Vicenç, després de la guerra el van agafar perquè va posar una bandera catalana plegada al balcó i el vent la va desplegar.

Amb el temps, explica Júlia, els fills van demostrar al pare que sí que es podia viure de la investigació: "en Joan ho va fer amb la lingüística, l'Ernest amb les matemàtiques i jo amb el que potser és més d'investigació, que és la psicoanàlisi. En això li vam fallar. La Carme no, perquè va posar una farmàcia, i a més té una gran família de néts, i besnéts... exemplar".

El gran. Segons la seva germana mitjana, des de petit en Joan va demostrar el caràcter que tindria de gran: "de nens ja ens treia del despatx per poder fer les seves coses. I a l'institut llegia moltes novel·les; tantes, que un dia el pare les va fer desaparèixer perquè va dir que li agradava massa llegir". Una altra afecció que ja va demostrar de petit és la d'anar a la muntanya: "En Joan portava unes motxilles enormes; a vegades penso si no és per això que de gran li va quedar l'esquena tan corbada. Portava la tenda, l'escudellòmetre... Sempre es volia fer el menjar ell, quan anava d'excursió. Encara que després no se'l va fer més". Després va fer sortides amb en Pompeu Fabra molt diferents: "Amb en Fabra

MIREIA MARGENAT

Contra el parer del pare, tres fills es van dedicar a la investigació. Entre ells, Júlia, que és psicoanalista.

feien uns campaments de luxe, amb cuiners i de tot".

Anys més tard, a l'exili argentí, Joan va dirigir la primera ascensió al pic andí del Cerro Blanco Oloquimini, de 5.200 metres d'altitud.

Amb tants germans, entre els Coromines hi havia lloc per a l'afinitat i per a la diferència. En Joan sempre topava amb l'Albert perquè, segons pensa Júlia, "L'Albert era un tipus seductor, més aviat brillant però que no li feia tancar-se i estudiar, i tenien xocs. I és curiós perquè de grans han estat tan units! Els deu últims anys era l'Albert qui l'anava a buscar cada setmana en cotxe per anar a dinar, qui el duia a passar la frontera un cop l'any –perquè en Joan tenia ciutadania nord-americana–, i qui portava les galerades amunt i avall. De joves topaven, però de grans l'Albert va acabar gairebé vivint la vida d'en Joan".

Guerra i exili. La família Coromines i Vigneaux va viure junta fins el 1936, quan es va casar la primera filla, la Carme. Va anar de viatge de noces a Itàlia. Si hi haguessin anat quinze dies més tard hagués esclatat la guerra estant en un país hostil. Però van tenir sort, i també amb el mateix casament, que s'havia pogut fer amb tota l'alegria del temps de pau. Joan no va tenir tanta sort quan es va unir a Bàrbara de Haro el novembre del mateix any; el país estava massa trasbalsat. Després del triomf de la República, que va fer tornar a la política Pere Coromines, de la mà de Francesc Macià, van venir hores fosques. En poc temps, el pare va caure malalt i als nois, els van mobilitzar: "En Joan feia de traductor a l'Estat Major. Va aprendre el rus per llegir premsa soviètica".

"L'any 1938 havíem de mudar-nos a un lloc que bombardegessin menys que al carrer de València –recorda Júlia– i vam estar a punt de viure a les cel·les de les monges del monestir de Pedralbes, però ens van dir que passaríem fred, i finalment ens va acollir a tota la família en Fàbregues, que havia estat director del Banc de Catalunya."

Després, Júlia i el seu pare se'n van anar a París, on més tard s'hi afegí la resta de dones de la família; "vam estar a la Maison Laffitte, on hi havia un germà d'en Folch i Torres, que era director de Museus". Allà ella va estudiar i, amb l'esclat de la Guerra Mundial va conèixer Pablo Neruda, a qui va acudir per gestionar uns visats per marxar, ja que aleshores era l'embaixador de Xile a París. Finalment, però, quan van travessar l'Atlàntic ho van fer per anar a l'Argentina, seguint Bàrbara i Joan, que havia aconseguit feina a la Universitat de Buenos Aires. Darrere quedava el penós trànsol de sortir de Catalunya a última hora, una estada a camps de concentració i, també, un contracte a la Sorbona.

Quan, anys després, van tornar a casa, ho van fer sense el pare, que havia mort a l'exili, i amb un membre nou: la dona de l'Ernest que, com explica Júlia, "és cosina segona del Che Guevara".

A Barcelona, en Joan i l'Ernest "es van veure exclosos de la Universitat de Barcelona. Mai es va fer un gest", es queixa la germana. De manera que en Joan va començar a treballar pel seu compte. Als magatzems del museu del Louvre li van guardar durant molts anys les notes que havia pres i que li van servir per fer l'Onomasticon

Represa la feina tants anys ajornada, en Joan es va clausurar a la seva casa de Pineda de Mar. Només es prenia el dilluns de festa. Fins i tot la seva germana Júlia tenia dificultats per trobar-se amb ell: "Ell em deia que hi anés dilluns a dinar, i jo li deia que els dilluns treballo. O sigui que havíem d'esperar que arribés dilluns de Pasqua... o algun dia que poguéssim coincidir". Júlia somriu, recordant el seu germà, genial i tossut, que no tenia temps per *banalitats*. I evoca el funeral d'en Joan, on es va emocionar tant i on no podia evitar de pensar "Tot aquest homenatge... Això ho aguanta perquè és mort, perquè si no..."

Agnès Rotger